

TÓTH JÁNOS*

A csúcstechnika tíz éve a magyar olajiparban

A kőolaj- és földgázbányászat komoly szaktudást és nagy tőkét igénylő tevékenység. A különböző országokban eltérő lehetőségekkel és eltérő színvonalon folyt a szénhidrogén-bányászat.

Hazánkban az 1800-as évek közepétől – hasonlóan a világ többi országához – kutattak kőolaj után, több-kevesebb sikerrel. A kutatás kezdetben kevés szakértelemmel és primitív eszközökkel folyt.

A kőolajbányászat fontosabb területein keresztül szeretném bemutatni, hogy a magyar kőolajipar a MAORT tevékenysége alatt többnyire a világ élvonalában tevékenykedett. A kutatást, fúrást, termelést és szállítást tekintem át.

A mai Magyarország területén az EUROGASCO-val 1933-ban megkötött Egyezmény és Szerződés létrejötte után kezdtek egyre korszerűbben kutatni.

Eötvös Loránd torziós mérlege az 1900-as párizsi világkiállításon való bemutatása után indult el világhódító útjára. Először Egbellben használták olajkutatásra illetve torziós inga mérések igazolására. 1922 óta eredményesen alkalmazták világszerte az ingát. (1921-ben a SHELL Budapestre küldte egyik geofizikusát, hogy tanulja meg a műszer kezelését.)

A budafai mező feltárását Eötvös-inga mérések előzték meg. 1937-től graviméteres mérésekkel egészítették ki a torziós méréseket. 1937. június 14-én **Gráf Róbert** egy Truman típusú gravimétert hozott Texasból. Az 1930-as évek elejétől alkalmazták világviszonylatban a gravimétereket. Ez a műszer a nehézségi erő relatív változásait méri. A rugós graviméterek – szemben az Eötvös-ingával – nem alkalmasak a vetők és sódómk kimutatására, viszont tízszer gyorsabbak.

A fejlődés következő lépcsője a szeizmikus kutatás, melynek előnye, hogy az egyes tényezők hatása jobban elkülöníthető. (E módszer alkalmazásához az elektronika fejlődése kellett.) A szeizmikus kutatás a 40-es évek második felétől terjedt el hazánkban.

Tematikailag itt kell megemlíteni a mélyfúrási, azaz kútgeofizikát, melynek alkalmazása ugyan csak az élvonalbeli technikát képviselte. 1936. 05. 09-én a Görgeteg-1. sz. fúrásban készült az első elektromos szelvény hazánkban. A Schumberger cég szabadalmát francia szakemberek alkalmazták. Közben a magyar szakemberek, is elsajátították a műszerek kezelését. **Kántás Károly** geofizikus szakmai tekintélyének és kapcsolatainak köszönhetően a magyar állam 1949-ben megvásárolhatta az akkor legkorszerűbbnek mondható Schumberger mérőkocsit.

* Magyar Olajipari Múzeum, 8900 Zalaegerszeg, Wlassics Gyula utca 13.

Az 1880-as években szabadalmazott rotary fűrés alkalmazása a századforduló után terjedt el. Hazánkban 1935-ig ütőfűrés berendezéseket használtak olajkutatásra. Észak-Erdélyben a 40-es évek elején kettő kivétellel ütőfűrés berendezéseket használtak földgázkutatásra. 1935-ben az EUROGASCO által kezdett kutatásokat korszerű gőzüzemű, majd dízelmotoros rotary fűrésberendezésekkel végezték.

A kitermelt kőolajat és földgázt korszerű szintszabályozós szeparátorokkal választották szét az olajgyűjtő állomásokon. A nagy mennyiségű kőolaj finomítóba szállításához – **Gyulay Zoltán** bányamérnök tervezésével és irányításával – megépült Európa akkor leghosszabb, 307 km hosszú csőtávvezeték hálózata. A 216 km hosszú, 8" átmérőjű főág Bázakerettye és Csepel között húzódott. A talajvizsgálatok alapján szigetelték a vezetéket. Ezenkívül – először hazánkban – aktív katódos korrózió elleni védelmet is kiépítettek. Bázakerettyén, Újudvaron, Balatonbogláron és Kápolnásnyéken üzemelt egy-egy szivattyúállomás. Modern dízelmotorok hajtották meg a centrifugálszivattyúkat. A vezetéken 1941. 11. 28-án indult meg a szállítás.

A párlatban dús földgázból korszerű módszerekkel választották le a metánnál nagyobb szénatomszámú gázösszetevőket. Bázakerettyén 1939. 12. 15-én helyezték üzembe az amerikai eredetű, mosóolajos gazolinleválasztót. Lovásziban 1942-ben kezdték építeni az aktív-szenes gazolintelepet.

A korszerű termelőrendszerek, ipartelepek létesítésének természetes velejárója volt a modern lakótelepek, házak építése Bázakerettyén, Lovásziban, Nagykanizsán.

Az olajipari csúcstechnika tíz éve, az előzmények és az utóhatások miatt inkább másfél évtizednek tekinthető.